

‘Geen zaad betekent geen nieuwe reuzenberenklauw’

Green hack: reuzenberenklauwschaar

Groenvoorzieners zijn inventief. Praktische problemen die tijdens hun werk opduiken, worden getackeld met op maat gemaakte oplossingen. In de nieuwe rubriek Green hacks verzamelen we deze ideeën. Met Geert Draai-stra van de gemeente Leeuwarden is de kop eraf. De kop van de reuzenberenklauw om precies te zijn. Met de aangepaste loopschaar kun je de invasieve soort ‘onthoofden’ zonder met de fototoxische sappen in contact te komen.

Auteur: Karlijn Klei

De invasieve exoot is een flink probleem. Ook in Leeuwarden, vertelt Geert Draaistra, adviseur innovatie en planontwikkeling van de noordelijke gemeente. ‘In sommige gebieden groeien er heel veel.’ Draaistra, die zich onder meer bezighoudt met het natuurlijker inrichten en beheren van groen in de gemeente, vertelt hoe ze in Leeuwarden met name de laatste twee jaar heel actief proberen de reuzenberenklauw de kop in te drukken.

Bestrijdingsmethoden

De reuzenberenklauw (*Heracleum mantegazzianum*) is een invasieve exoot en staat sinds 2017 op de Unielijst van verboden soorten. Lidstaten van de Europese Unie zijn verplicht de plant te bestrijden. ‘Omdat we er nu iets mee móeten’, vertelt Draaistra, ‘zijn er extra budgetten beschikbaar gesteld om ermee aan de slag te gaan.’

Men is in Leeuwarden al enige tijd bezig met het vinden van de beste manier om met de reuzenberenklauw af te rekenen. Daar denken veel mensen over mee, met name collega Jan Wester, eveneens adviseur bij de gemeente,

aldus Draaistra. ‘Wij trekken binnen Leeuwarden samen op, filosoferen en bedenken nieuwe dingen. We werken op allerlei terreinen samen, waaronder de bestrijding van invasieve soorten. Waar ik me meer bezighoud met Japanse duizendknoop en de inzet van en communicatie met vrijwilligers, heeft Jan zich de bestrijding van de reuzenberenklauw eigen gemaakt en veel onderzoek gedaan naar de leef- en verspreidingswijze van de exoot.’

In de strijd tegen de reuzenberenklauw is onder meer heet water aan bod gekomen. Dat bleek in Leeuwarden echter een minder effectieve methode. ‘We hebben ervaren dat we de planten wat te vaak met het hete water moesten behandelen. Bovendien zien we dat het bovengrondse deel wel afsterft, maar het ondergrondse in de meeste gevallen niet. Hierdoor komt de plant steeds terug. En ten slotte schroeit het hete water ook eventuele andere, omringende flora weg’, aldus Draaistra. Naast heet water experimenteerde Leeuwarden met afsteken en het inzetten van grazers, zoals schapen en varkens.

Een van de meest veelbelovende technieken is volgens Draaistra uitboren – een initiatief van Wester. ‘Als je het “hart” van de plant verpulvert, komt hij niet meer terug. Mits er geen materiaal achterblijft! Maar hoewel effectief, is ook deze methode niet feilloos. ‘Uitboren is arbeidsintensief en we kunnen op die manier dagelijks dan ook slechts een beperkt aantal planten onder handen nemen. Bovendien roer je de grond, wat ontkieming van het berenklauwzaad in de bodem stimuleert’, aldus Draaistra. ‘Liever laat je de grond zoveel mogelijk met rust.’ Uiteindelijk heeft Leeuwarden ervoor gekozen het boren enkel daar toe te passen waar slechts een paar exemplaren staan en de exoten direct overlast veroorzaken.

‘Er zijn extra budgetten beschikbaar gesteld om met de bestrijding van de reuzenberenklauw aan de slag te gaan.’

Kop eraf

Waar de planten niet (direct) voor overlast zorgen, zoals in plantsoenen of op gronddepots, en in flinke aantallen voorkomen, heeft de gemeente een andere aanpak: laten groeien en dan de kop eraf. ‘De reuzenberenklauw is een tweejarige plant. Hij vormt een rozet, bloeit het jaar erop, maakt dan enorm veel zaad aan en zaait zich uit. Daarna sterft de exoot van nature af’, legt Draaistra uit. ‘Door op het juiste moment te kop-

pen, vlak voor het geproduceerde zaad rijp is en zich verspreidt, doorloopt de plant de hele cyclus en verbruikt hij dus alle energie.’ Dat is het doel: de laatste stap voor de plant van nature afsterft – het uitzaaïen – voorkomen. Want, zo luidt de simpele, maar onmiskenbare boodschap van de Leeuwarders: ‘Geen zaad betekent immers ook geen nieuwe planten.’

Uit eigen ervaring weten Wester, Draaistra en collega’s dat er het best hoog gekopt kan worden als de binnenste bloem groen is. ‘Vlak voordat de zaden “rijp” zijn. Als je te vroeg kopt, kan de plant opnieuw bloemen en dus zaden vormen.’ Ook vrijwilligersgroepen die zich in de gemeente met de invasieve exoot bezighouden, kwamen tot deze conclusie. ‘Zonder kop sterven de planten vrij snel af’, laat Draaistra weten. ‘De verwachting is dat andere planten straks de ruimte van de reuzenberenklauwen innemen.’

Van grasschaar tot reuzenberenklauwschaar

Relatief laat en (dus) hoog koppen, zo luidt het actieplan. Na verschillende tuingereedschappen geprobeerd te hebben, bleek een machete het beste te werken. ‘Tuingereedschappen hebben meestal een kromming naar de gebruiker toe, waardoor het materiaal naar je toe valt. Met een machete kun je de kop hoog van je af slaan.’ Dat is, gezien de fototoxische eigenschappen van het sap van de reuzenberenklauw, wel zo prettig. Maar ja, een hakmes? Krijg daar maar eens goedkeuring van de arbo voor. Uiteindelijk kwam Wester met het idee een graskantenschaar te gebruiken, ook wel een loopschaar genoemd. ‘Dankzij de haakse hoek en de lange, verstelbare steel kunnen we de kop mooi hoog afknippen. Bovendien valt de kop zo van de gebruiker af.’

Het zou geen *green hack* zijn als de groenwerkers niet hun eigen draai aan de schaar gaven. Omdat de steel bij het knippen de neiging heeft van het mes af te glijden, lasten ze op elk

DEEL JE IDEEËN!

Heb je net als Geert Draaistra en Jan Wester ook een *green hack* voor in de openbare ruimte? En wil je die delen met andere groenwerkers? Laat het ons weten! Mail je idee naar karlijn@nwst.nl en wie weet bespreken we de volgende keer jouw *green hack*!

mes een extra stukje metaal. Zo kan de steel als het ware vastgeklemd worden. Om de reuzenberenklauwschaar helemaal perfect voor de klus te maken, slepen de Leeuwarders ook de platte, vlakke kant die dergelijke grasscharen doorgaans hebben. ‘Voor het koppen van de reuzenberenklauw zijn twee snijkanten natuurlijk handiger.’

Perfekte timing

Wester knutselde met een collega een goede zestig van deze reuzenberenklauwscharen in elkaar. ‘Die hebben we verdeeld over de teams en een aantal vrijwilligersgroepen die met de reuzenberenklauw aan de slag zijn gegaan’, aldus Draaistra. Tijdens een periode van ongeveer tien weken, tussen mei en juli, zijn de invasieve exoten in de noordelijke gemeente in groten getale gekopt. Volgend jaar hoopt de gemeente de knipactie terug te kunnen brengen naar zeven weken. ‘Aan de hand van de zaadzetting van de gekopte bloemen denken we dat we het knippen waarschijnlijk nog iets verder kunnen uitstellen’, vertelt Draaistra. ‘Waarschijnlijk kunnen we volgend jaar dus meer planten tegelijkertijd knippen en zo de totale duur van de knipactie wat reduceren.’

Het koppen van de reuzenberenklauw is een relatief eenvoudige, snelle en goedkope manier om met de plant af te rekenen. En dat zonder dat de grond geroerd wordt en zonder schade aan andere planten te veroorzaken. Wester, Draaistra en hun collega’s blijven experimenteren, in de hoop de bestrijding van de invasieve exoot volgende jaren nog efficiënter op te kunnen pakken.

Naast heet water experimenteerde Leeuwarden met afsteken en het inzetten van grazers, zoals schapen en varkens.

Be social

www.stad-en-groen.nl/article/34510/geen-zaad-betekent-geen-nieuwe-reuzenberenklauw